

Instrukce „Výroba vodíku elektrolýzou vody z hlediska živnostenských oprávnění“ (k 1. 1. 2024)

Dne 1. 1. 2024 nabyla účinnosti novela energetického zákona (zákon č. 458/2000 Sb.), provedená zákonem č. 469/2023 Sb., která mj. **rozšiřuje definici plynu** dle energetického zákona o **vodík**, který dosud jakožto alternativní zdroj energie v citovaném zákoně chyběl. V souvislosti se zařazením vodíku mezi plyny dle energetického zákona dochází v závislosti na způsobu použití vodíku k úpravě licencí a podnikatelských povolení, která jsou nutná pro výrobu vodíku získat před zahájením ekonomické činnosti. Energetický zákon ukládá výrobcům a prodejům vodíku požadavek získat licenci od Energetického regulačního úřadu jen v případě, že k výrobě, prodeji, distribuci a uskladnění vodíku dochází v rámci plynárenské soustavy.

Dosud bylo pro výrobu vodíku (nezávisle na způsobu jeho dalšího využití) předpokládáno, že se jedná o podnikatelskou činnost ve smyslu živnostenského zákona (tedy při naplnění znaků živnosti dle § 2 živnostenského zákona), a proto bylo nutné disponovat živnostenským oprávněním pro vázanou živnost s předmětem podnikání „**Výroba nebezpečných chemických látek a nebezpečných chemických směsí a prodej chemických látek a chemických směsí klasifikovaných jako vysoce toxické a toxické**“, a to z toho důvodu, že vodík je klasifikován jako nebezpečná látka dle zákona č. 350/2011 Sb., o chemických látkách a chemických směsích a o změně některých zákonů (chemický zákon), v platném znění, resp. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 (REACH = Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals) a Nařízení (ES) č. 1272/2008 o klasifikaci a označování látek a směsí (CLP = Classification, labelling and packaging).

Nově od 1. 1. 2024 platí, že potřebná oprávnění k výrobě vodíku elektrolýzou vody závisí na způsobu dalšího použití vodíku:

1/ Výroba vodíku a následné nakládání s vodíkem jako plynem podle energetického zákona (pro energetické účely)

Na výrobu vodíku se za předpokladu, že pro jeho následný prodej, přepravu, distribuci nebo uskladnění jsou využívána zařízení plynárenské soustavy¹, hledí jako na výrobu plynu podle energetického zákona, přičemž pro takovou činnost je třeba vlastnit **licenci udělenou Energetickým regulačním úřadem (ERÚ)** pro výrobu plynu. Pro následné nakládání s vodíkem – podnikání s plynem dle energetického zákona – je pak nutné disponovat další relevantní licencí dle energetického zákona, a to licencí na přepravu plynu, licencí na distribuci plynu, licencí na uskladňování plynu nebo licencí na obchod s plynem.

Podle § 3 odst. 3 písm. d) živnostenského zákona (zákon č. 455/1991 Sb.) je výroba plynu podléhající licenci podle energetického zákona činností vyloučenou z režimu živnostenského podnikání (obdobně platí pro přepravu plynu (v přepravní soustavě), distribuci plynu (v distribuční soustavě), uskladňování plynu nebo obchod s plynem).

¹ Plynárenskou soustavou se dle energetického zákona (zákon č. 458/2000 Sb.) rozumí vzájemně propojený soubor zařízení pro výrobu, přepravu, distribuci a uskladnění plynu, včetně systému řídicí a zabezpečovací techniky a zařízení k převodu informací pro činnosti výpočetní techniky a informačních systémů, které slouží k provozování těchto zařízení.

Na výstupu z výroby vodíku musí být umístěno certifikované měřidlo, které umožní měřit množství vyrobeného vodíku. V návaznosti na následné použití vodíku může být dalšími předpisy předepsáno také měření kvality vodíku.

Příklad: Výroba vodíku elektrolýzou vody a jeho následné vtláčení do plynárenské soustavy za předpokladu, že daný výrobce je tím, kdo plyn do soustavy vtláčí a prodává ho koncovému zákazníkovi nebo prodejci (obchodníkovi) s plynem.

2/ Výroba vodíku jako paliva pro využití v dopravě

Vodík je v souladu s § 2 písm. b) zákona o pohonných hmotách (zákon č. 311/2006 Sb.) považován rovněž za alternativní palivo, tedy pohonnou hmotu (PHM).

Pokud bude vyrobený vodík stejnou osobou (výrobce vodíku) dále dodáván do sektoru dopravy jako PHM, je pro jeho výrobu a distribuci nutné disponovat koncesí k provozování koncesované živnosti **„Výroba a zpracování paliv a maziv a distribuce pohonných hmot“**. Pokud půjde pouze o distribuci vodíku jako alternativního paliva – PHM, stačí požádat o koncesi jen v částečném rozsahu předmětu podnikání **„Distribuce pohonných hmot“** (a v tomto rozsahu následně disponovat koncesí). Současně je nutné plnit i požadavky uvedené **v zákoně o pohonných hmotách, kdy v případě distribuce PHM musí distributor složit vratnou kauci 20 milionů korun českých.**

V případě, že někdo vyrábí vodík a sám jej také distribuuje do sítě vodíkových čerpacích stanic nebo ho prodává/vydává přímo na vodíkové čerpací stanici, není nutné disponovat zároveň i živnostenským oprávněním k živnosti **„Výroba nebezpečných chemických látek a nebezpečných chemických směsí a prodej chemických látek a chemických směsí klasifikovaných jako vysoce toxické a toxické“** (viz bod 4 níže).

V případě, že někdo vyrábí vodík a sám jej prodává/vydává na vodíkové čerpací stanici, musí mít koncesovanou živnost i na **distribuci** pohonných hmot, protože současný zákon nepočítá s tím, že by se palivo vyrábělo přímo na čerpací stanici.

Na výstupu z výroby vodíku musí být umístěno certifikované měřidlo, které umožní měřit množství vyrobeného vodíku. V návaznosti na následné použití vodíku může být dalšími předpisy předepsáno také měření kvality vodíku, například měření čistoty vodíku pro použití v palivových člancích v dopravě.

Příklad: Výroba vodíku a jeho následná distribuce koncovému zákazníkovi na vodíkové čerpací stanici.

3/ Výroba vodíku a jeho využití pro vlastní potřebu

Pokud se jedná o generování vodíku pro vlastní potřebu (například v lékařských generátorech vodíku, v laboratořích, školách a vývojových pracovištích, při výrobě vodíku a jeho následném výdeji vlastním vozidlům ve vlastní neveřejné vodíkové čerpací stanici/stanicích, při užití pro skladování energie a následnou výrobu elektrické energie a tepla pro vlastní spotřebu, při využití v ochranných atmosférách ve vlastních výrobcích apod.) a tento vodík není dále distribuován/prodáván (třetím osobám), **nejedná se o výrobu vodíku jako o podnikatelskou činnost ve smyslu živnostenského nebo energetického zákona nebo zákona o pohonných hmotách a není nutné mít k ní živnostenské oprávnění ani licenci ERÚ (neboť nejde o podnikání).**

Na výstupu z výroby vodíku musí být umístěno certifikované měřidlo, které umožní měřit množství vyrobeného vodíku v případě, že podnik spadá pod vyhlášku o Programu statistických zjišťování (viz níže). Není nutné mít měření kvality vodíku, protože vodík je hned využit ve vlastním provozu.

Příklad: Výroba vodíku a jeho následné užití výhradně pro vlastní potřebu.

4/ Výroba vodíku jako nebezpečné chemické látky dle živnostenského zákona

Pokud se **nebude jednat** o výrobu vodíku podle energetického zákona (viz bod č. 1 výše) nebo zákona o PHM (viz bod č. 2 výše) nebo **nepůjde** o výrobu pro vlastní potřebu (viz bod č. 3 výše), bude tato činnost spadat do obsahové náplně vázané živnosti „**Výroba nebezpečných chemických látek a nebezpečných chemických směsí a prodej chemických látek a chemických směsí klasifikovaných jako vysoce toxické a toxické**“.

To platí i v případě, že není jasné, jaké bude koncové využití vodíku: Vodík může být dále předán/prodán/distribován k dalšímu uskladnění, využití v dopravě, energetice a chemické výrobě atd.

Na výstupu z výroby vodíku musí být umístěno certifikované měřidlo, které umožní měřit množství vyrobeného vodíku. V návaznosti na následné použití vodíku může být dalšími předpisy předepsáno také měření kvality vodíku.

Příklad: Výroba vodíku a jeho následná distribuce třetí straně s cílem následného využití v chemické výrobě.

Ve všech čtyřech výše uvedených případech je nutné:

1/ Dodržovat všechny příslušné bezpečnostní předpisy a předpisy k ochraně zdraví, které se k takové výrobě vodíku vztahují, a příslušné technické předpisy a normy.

2/ Podle vyhlášky o Programu statistických zjišťování², v platném znění pro příslušný rok, musí ekonomické subjekty s převažující průmyslovou činností podle CZ-NACE 05 až 39 (průmysl, energetika a zásobování vodou) s počtem zaměstnanců 20 a více jakož i ekonomické subjekty s ročním obrátem větším než 200 mil. Kč a počtem zaměstnanců menším než 20 vykazovat výrobu vodíku pro Český statistický úřad ve formuláři **Prům 2-01 Roční výkaz v průmyslu**³.

² https://www.czso.cz/csu/vykazy/program_statistickych_zjistovani

³ https://www.czso.cz/csu/vykazy/prum-2-01-rocni-vykaz-v-prumyslu_psz_2021

Příklady konkrétních případů

Příklad	Licence ERÚ podle toho, co vše výrobce vodíku dělá	Vázaná živnost "Výroba nebezpečných chemických látek a nebezpečných chemických směsí a prodej chemických látek a chemických směsí klasifikovaných jako vysoce toxické a toxické"	Koncesovaná živnost "Výroba a zpracování paliv a maziv a distribuce pohonných hmot"	Bezpečnostní předpisy	Předpisy k ochraně zdraví	Technické předpisy a normy	Měření množství vyrobeného vodíku	Měření kvality vyrobeného vodíku	Výkazování vodíku pro ČSÚ	Poznámka
Výroba vodíku elektrolýzou vody a jeho následně vtlačení do plynárenské soustavy za předpokladu, že daný výrobce je tím, kdo plyn do soustavy vtlačí a prodává ho koncovému zákazníkovi nebo prodejci (obchodníkovi) s plynem.	X			X	X	X	X	X	X2	1/ Výroba vodíku a následně nakládání s vodíkem jako plynem podle energetického zákona (pro energetické účely)
Výroba vodíku elektrolýzou vody a jeho distribuce na vlastní veřejné vodíkové čerpací stanici jako pohonné hmoty (PHM).			X	X	X	X	X	X	X2	2/ Výroba vodíku jako paliva pro využití v dopravě
Výroba vodíku elektrolýzou vody a jeho prodej třetí straně, která ho prodává/vydává v síti vodíkových čerpacích stanic jako pohonnou hmotu (PHM).			X	X	X	X	X	X	X2	2/ Výroba vodíku jako paliva pro využití v dopravě
Výroba vodíku a jeho následně užití výhradně pro vlastní potřebu.				X	X	X	X2, X3		X2	3/ Výroba vodíku a jeho využití pro vlastní potřebu
Výroba vodíku elektrolýzou vody, jeho skladování a prodej třetí straně, která ho používá jako chemickou látku pro další chemickou výrobu.		X		X	X	X	X	X	X2	4/ Výroba vodíku jako nebezpečné chemické látky dle živnostenského zákona
Výroba vodíku elektrolýzou vody, jeho skladování a prodej třetí straně, která ho následně dodává svému zákazníkovi.	X1	X1	X1	X	X	X	X	X	X2	Závisí na typu konečného využití, je nutné mít smlouvu se zákazníkem, jaké bude koncové využití takto vyrobeného vodíku. Pokud není jasné koncové využití vodíku, je nutné mít oprávnění pro vázanou živnost Výroba nebezpečných chemických látek (4/ Výroba vodíku jako nebezpečné chemické látky dle živnostenského zákona).
Výroba vodíku jiným způsobem než elektrolýzou vody, jeho skladování a prodej třetí straně, která ho používá jako chemickou látku pro další chemickou výrobu.		X		X	X	X	X	X	X2	4/ Výroba vodíku jako nebezpečné chemické látky dle živnostenského zákona

X Musím vždy splnit

X1 Závisí na typu konečného využití, je nutné mít smlouvu se zákazníkem, jaké bude koncové využití takto vyrobeného vodíku. Pokud není jasné koncové využití vodíku, je nutné mít oprávnění pro vázanou živnost „Výroba nebezpečných chemických látek a nebezpečných chemických směsí a prodej chemických látek a chemických směsí klasifikovaných jako vysoce toxické a toxické“

X2 Závisí na velikosti podniku a převažujícím CZ-NACE

X3 Měření bude nutné, pokud budu takto vyrobený obnovitelný vodík vykazovat v oblasti úspory emisí